

אין דבר העומד בפני הרצון

מבחר צירופי לשון מלווים בהסברים מעניינים, מתוך "מילון הצירופים" החדש של רוביק רוזנטל. פתבה שנייה בסדרה

שוככים באותה מאורה (בור). בצרפתית: הם שפשו את תחתית מכנסיהם על אותם ספסלי בית-ספר. לעתים הניב מופיע כשאלה למי שמגלה סימני ידידות מוגזמים (רבים יותר מדי). בספרדית: האם אכלנו מאוזה צלחת? בידיש ובצרפתית: האם רעינו יחד חזירים? דוגמה: "בני הקיבוצים מהסיירת אכלו כולם מאותו מסטינג, ולכן גם דאגו לסדר אחד את השני במשרות משובחות (טובות) בשוק" (העוקץ, 2006).

"סטאלין אבינו, רוסיה אמנו"

● **אמא רוסיה** – כינוי הערצה וגעגועים לרוסיה. שימש גם כינוי אהבה ואמונה ברעיון הקומוניסטי כפי שהוגשם בבכירת המועצות. ברוסית: mat Rossiya. ביהודי של שנות הארבעים והחמישים, הוא שימש גם צירוף לעגני (לא נותן כבוד) נגד הקבוצות בשמאל שתמכו בבכירת המועצות. בין היתר נשמע שיר הלעג: "רוסיה אמנו, סטאלין אבינו, הלואי שהיינו יתומים (ילדים שהוריהם מתו)". אמירה זו הייתה נהוגה כבר ברוסיה בקרב אסירי המשטרה, והיא מבוססת על בדיחה יהודית: המפקח מבקר בבית הספר ושואל את משה: מי אמנו? – רוסיה. ומי אבינו? – סטאלין. יפה מאוד. ומה תרצה להיות כשתגדל? – יתום. דוגמה: "את הצחק הרוסי לא תשמע שם / אמא רוסיה שותקת מאוד" (יהונתן גפן, "איפה נטשה ופייר").

● **אקדח במערכה הראשונה** – פרטים שנראים לא חשוכים, אך הם מרמזים על מה שעומד להתפתח. מקור הניב – בפלל שקבע אנטון צ'כוב, ולפיו כאשר רובה או אקדח תלוי על הקיר, הוא חייב לירות במהלך ההצגה. כלומר, אין לשלב בהצגה פרטים שאין להם תפקיד כלשהו.

צ'כוב עצמו כינה את הפלל "האקדח של צ'כוב". דוגמה: "רקטה שמוצגת במערכה הראשונה תשוגר במערכה השלישית" (בנימין נתניהו, ערוץ 10, ינואר 2009).

● **אין דבר העומד בפני הרצון** – אם רוצים משהו מאוד מאוד, שום מכשול לא ימנע את השגתו. האמרה מיוחסת למנהיגים ציוניים כמו מנחם אוסישקין, אך אין לכך ראיה מוצקה (וראית, חזקה). הסופר יעקב כהן כתב "אין לה דבר העומד בפני הרצון", בספר שהתפרסם בשנת 1926. אחד העם טבע (יצר) אמרה דומה: "אין דבר העומד בפני האמונה". במקורות ובמשונות אחרות מצויות אמרות דומות, שמהן ככל הנראה צמחה האמרה. החכם היהודי-איטלקי אשר ויטרבו כתב בשנת 1708: "הכול אפשר למי שירצה". בספר הזוהר נכתב: "כל הדברים שבעולם אינם תלויים אלא ברצון". המשורר היווני מננדר, בן המאה הרביעית לפני הספירה, כתב: "מי שיש לו הרצון, יש לו הכול". מזכיר גם את האמרה המפורסמת של הרצל: "אם תרצו – אין זו אגדה". דוגמה: "אין דבר העומד בפני הרצון: סטודנט שאפתן (אמביציוזי) ואופטימי בן 23 הספיק כבר להוריד יותר מחצי ממשקלו" (ynet, 2008).

● **אכל את הפובע** – נתפס והודה בפומבי (בפני כולם) בתחזית מוטעית. הניב קיים באנגלית והופיע בנראה לראשונה ביצירה מאת תומס פרידג'ס משנת 1797. הניב זכה לפרסום כשהופיע בספרו של צ'רלס דיקנס "מועדון הפיקוויקים". מקור הניב – בנראה בסיפור עם ממלוכי. דוגמה: "כל מי שהספיד את פרטיון פלגרה, אכל את הפובע" (one, אפריל 2008).

אכלנו מאותו מסטינג

● **אכלנו מאותו מסטינג** – יש לנו עבר משותף. הרעיון קיים בשפות שונות בגרסאות מגוונות. בספרדית: שותים מים מאותו קנקן. באנגלית:

● **אין ארוחות חנם** – לכל מוצר יש מחיר, גם אם אינו גלוי לעין. המקור באנגלית: There ain't no such thing as a free lunch. האמרה מופרת כבר מאמצע המאה ה-19, והיא מתקשרת למנהג של הסוחרים האמריקנים להבטיח ארוחת חנם למי שקונה מוצר מסוים, או למנהג של אנשי עסקים המזמינים את שותפיהם לארוחה מפוארת. כן היא נקשרת לבתי-מרוח (פאבים), שהציעו מזון חנם למי שבא לשתות אצלם. הביטוי נחשב לאמרה יסודית בהשקפת העולם הקפיטליסטית, בזכות שילובו במאמרים ובהופעות רבות של מילטון פרידמן, חתן פרס נובל לכלכלה. דוגמה: "עבור אנשים רבים בירושלים, הביטוי 'אין ארוחות חנם' הוא מהיום מציאות מרה" (רשת ב', בריווח על סגירת בתי תמחוי, דצמבר 2008).

יש ביניהם כימיה?

● **אין ביניהם כימיה** – הם אינם מתאימים להיות שותפים או בני זוג. אותה גרסה (ורסיה) קיימת באנגלית. בצרפתית ישנו ביטוי שמשמעותו "האטומים ביניהם אינם מתחברים". האמרה שייכת לאלפרד אוסטיין, ביצירתו "הנסיך לוציפר": "רק הכימיה של האהבה יכולה לעשות משני אטומים אחד". דוגמה: "אין ביניהם כימיה על המסך, אפילו לא ניצוץ" (ynet, 2008).

● **אין בוכים על חלב שנשפך** – אין טעם לבכות על צרות העבר. הניב קיים גם באנגלית ובשפות רבות אחרות. גרסת יהודי גיאורגיה: "לא בוכים על פד שנשפך". דוגמה: "מאמן הקבוצה אמר לשחקניו אחרי ההפסד: אין בוכים על חלב שנשפך. מה שהיה היה, עכשיו צריך להתכונן למשחק הבא".